

Πομάκοι - Η ιστορία μιας φυλής χωρίς πυξίδα

Στην οροσειρά της Ροδόπης τόσο από την Βουλγαρική πλευρά όσο και από την ελληνική, ζει από την αρχαιότητα μια ιδιόμορφη και παρεξηγημένη φυλή, οι Πομάκοι. Οι Πομάκοι, κατοικούν στη Θράκη στον ορεινό όγκο της Ροδόπης εδώ και χιλιάδες χρόνια. Η οροσειρά Ροδόπη βρίσκεται στο μεγαλύτερο μέρος της μέσα στη Βουλγαρία και οι περισσότεροι Πομάκοι ζουν εκεί ενώ η πλειοψηφία τους στην Ελλάδα βρίσκεται στο νομό Ξάνθης. Ο πληθυσμός των Πομάκων υπολογίζεται γύρω στις 350.000 από αυτούς όμως μόνο οι 36.000 (απογραφή 1991) κατοικούν στην Ελλάδα (23.000 στο νομό Ξάνθης, 11.000 στο νομό Ροδόπης, 2.000 στο νομό Έβρου). Οι υπόλοιποι βρίσκονται στη Βουλγαρία.

Οι Βούλγαροι, στηριζόμενοι βασικά στο γλωσσικό τους ιδίωμα, τους διεκδικούν σαν Βούλγαρους, ενώ οι Τούρκοι, στηριζόμενοι στο γεγονός ότι είναι μουσουλμάνοι, τους θεωρούν Τούρκους. Κατά τους Ρουμάνους, οι Πομάκοι είναι απομεινάρια αρχαίου θρακικού φύλου το οποίο διαδοχικά εκρωμαίστηκε, εκσλαβίστηκε και εξισλαμίστηκε.

Η συνεχής και επίμονη πλύση εγκεφάλου, που τους γίνεται άλλοτε από την Βουλγαρία και άλλοτε από την Τουρκία, συνοδευόμενη από την μόνιμη αδιαφορία της Ελλάδας έχει συντελέσει, ώστε αυτοί οι άνθρωποι να έχουν χάσει τις εθνικές τους ρίζες και να πλέουν σ' ένα πέλαγος χωρίς πυξίδα εθνικού προσανατολισμού.

Η προέλευση της λέξης «Πομάκος»

Πολλοί προσπάθησαν να ερμηνεύσουν ετυμολογικά τη λέξη «Πομάκοι» με επικρατέστερη άποψη αυτή των Βουλγάρων, σύμφωνα με την οποία η προέλευση της λέξης οφείλεται στο ρήμα *romagam* που σημαίνει βοηθώ. Οι Βούλγαροι αποκαλούσαν τους Πομάκους «πομαγκάστ» δηλαδή βοηθούς, υποτελείς, βασανισμένους, δούλους, χωρίς δική τους ατομική και συλλογική οντότητα. Κατά μία ελληνική εκδοχή, προέρχεται από το αρχαιοελληνικό *ιπομάχος*. Ήταν αυτοί

που απάρτιζαν το φοβερό ιππικό του Μ. Αλεξάνδρου. Κατά μία άλλη ελληνική ερμηνεία, η λέξη προέρχεται από το ελληνικό Πομάξ (πότης) εξαιτίας της παλιάς συνήθειας των Θρακών να πίνουν πολύ. Οι ίδιοι όμως οι Πομάκοι τη θεωρούν προσβλητική και υβριστική ονομασία και θέλουν να αυτοαποκαλούνται «Αχριάν», δηλαδή «Αγριάνες», όνομα αρχαίας θρακικής φυλής, που κατοικούσε στ' άγονα κι ορεινά μέρη του όρους Σκόμιο και στη Βορειοδυτική Ροδόπη και που λέγονταν κι αλλιώς «Αγρίες», «Αγραίοι» κι «Αγριείς». Φημίζονταν σαν επιδέξιοι ακοντιστές. Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε, σύμφωνα με τις έρευνες των εθνολόγων, ότι οι Πομάκοι είναι απόγονοι των αρχαίων Θρακών. Την άποψη, ότι δηλαδή οι Πομάκοι κατάγονται από την αρχαία ελληνική φυλή, παρουσίασαν και το 1946 στον ΟΗΕ και στους Αμερικανούς οι ίδιοι οι Πομάκοι (Ελλάδας και Βουλγαρίας) και ζήτησαν σαν Έλληνες να ενταχθούν με τους Έλληνες στην Ελλάδα.

Θρησκεία

Οι Πομάκοι έχουν θρησκεία Μωαμεθανική και ασχολούνται κυρίως με την καπνοκαλλιέργεια, την κτηνοτροφία και την δασική εκμετάλλευση. Αγαπούν πολύ τον τόπο τους, την ελευθερία και τη μουσουλμανική θρησκεία τους. Διατηρούν φανατικά τα πατροπαράδοτα έθιμά τους. Ντύνονται με τις ωραιότερες τοπικές ενδυμασίες τους. Τραγουδούν τα δικά τους δημοτικά τραγούδια. Ζουν φτωχικά πάνω στα οροπέδια, στις βουνοπλαγιές και μέσα στις κοιλάδες της Ροδόπης, μακριά από τις πόλεις και τον σύγχρονο πολιτισμό, αλλά είναι υγιείς, εργατικοί, φιλότιμοι, φιλήσυχοι και πρόσχαροι άνθρωποι.

Η μορφή της οικογένειας

Το οικογενειακό μόρφωμα, που κυριαρχεί ακόμη στους Πομάκους της Θράκης ιδιαίτερα στην ύπαιθρο, είναι αυτό της πατριαρχικής οικογένειας. Παντρεμένοι γιοι, νύφες, εγγόνια βρίσκονται κάτω από την κοινή πατρική εξουσία. Ο άνδρας-πατέρας είναι ο αδιαφιλονίκητος αφέντης του σπιτιού. Αυτός διαμορφώνει τον οικογενειακό σχεδιασμό μόνος του, πραγματώνει την κατανομή εργασίας μεταξύ των μελών της οικογένειας και η εξουσία του φτάνει στο σημείο, ώστε να καθορίζει τη μοίρα κάθε μέλους.

Σε κάθε πομακική οικογένεια υπάρχει αυστηρή ιεράρχηση των μελών της. Αυτό γίνεται με βάση το φύλο και την ηλικία.

Το διπλό κριτήριο, που καθιερώνει ο ισλαμικός νόμος ανάμεσα στα φύλλα, είναι τόσο έντονο σε βάρος της γυναίκας, ώστε να τη μεταβάλλει σε άνθρωπο δεύτερης κατηγορίας. Τα κορίτσια από πολύ νωρίς μπαίνουν κάτω από την εξουσία όλων των μελών της οικογένειας με αποτέλεσμα να μειονεκτούν

καταφανώς έναντι των αγοριών. Η γυναίκα μαθαίνει από πολύ νωρίς να σέβεται και να φοβάται τον άνδρα.

Βέβαια τελευταία, πολλοί μουσουλμάνοι διανοούμενοι, επηρεασμένοι από δυτικά πρότυπα, διακήρυξαν τη χειραφέτηση της γυναίκας και την ενσωμάτωσή της στην κοινωνία, ως ισότιμη με τον άνδρα.

Φιλοξενία

Η φιλοξενία στους Μουσουλμάνους Πομάκους θεωρείται θρησκευτική υποχρέωση και προσφέρεται μ' ευχαρίστηση. Γενικά τους άνδρες περιποιείται ο άνδρας και τις γυναίκες η γυναίκα. Η γυναίκα δεν επιτρέπεται να καλωσορίζει τους ξένους αλλά μόνο τις ξένες γυναίκες, ενώ ο άνδρας μπορεί να καλωσορίζει τις ξένες γυναίκες. Με την εμφάνιση του ξένου οι γυναίκες αποτραβιούνται στην κουζίνα, ενώ ο άνδρας σπεύδει κοντά του, τον υποδέχεται και τον οδηγεί στο μουσαφίρ οντασί. Εκεί θα σερβίρουν στον ξένο να φάει και εκεί θα του στρώσουν να κοιμηθεί.

Πρόελευση Πομάκων

Κατά την παράδοση οι Πομάκοι προέρχονται από την αρχαία θρακική φυλή των Αγριάνων. Πολλά τοπωνύμια στην περιοχή Ξάνθης, όπου και οι περισσότεροι Πομάκοι, διασώζουν τους Αγριάνες. Έτσι σημειώνουμε τη συνοικία της Ξάνθης Αχριάν μαχαλεσή = γειτονιά των Αχριανών, όπου και οι Πομάκοι κάτοικοί της αυτοαποκαλούνται Αγριάνες. Στην περιοχή του Έβρου υπάρχει ο συνοικισμός Αχριάν Πουναρή = πηγή των Αγριάνων, ενώ το χωριό της περιοχής ονομάζεται Αγριανή. Η λέξη Πομάκος κατά μεν τους Βούλγαρους προέρχεται από τη βουλγαρική λέξη *romagam* = βοηθώ, εξαιτίας της βοήθειας προς τους Τούρκους κατά των Βουλγάρων το 1876, κατά δε τους Έλληνες πιθανόν

να προέρχεται από τη λέξη πομάξ = πότης και συμπορεύεται με την παλαιά συνήθεια των Θρακών να πίνουν. Εξάλλου, παρατηρείται ότι οι Τουρκογενείς των πεδιάδων της Δυτικής Θράκης διαφέρουν από τους Πομάκους.

Οι Πομάκοι είναι κατά την πλειοψηφία υψηλοί, ξανθοί, γαλανομάτηδες, δολιχοκέφαλοι, φιλοπρόοδοι, δεν έχουν μογγολικά χαρακτηριστικά και κατοικούν στα ορεινά της Θράκης της Δυτικής Θράκης. Επίσης, η εθνολογική έρευνα υποστηρίζει βασίμως, ότι οι σλαβόφωνοι Πομάκοι είναι απόγονοι, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, αυτόχθονος πληθυσμού. Εξάλλου, αιματολογική εξέταση σε 1.030 κατοίκους στα χωριά Εχίνος, Σάτραι, Ωραίον, Μελίβοια και Κοτύλη, δηλαδή το 1/20 του συνολικού πληθυσμού των Πομάκων 4, διαπιστώνει αιματολογική συγγένεια Πομάκων και Ελλήνων σε ποσοστό 50-70%. Αλλά και ξένοι επιστήμονες υποστηρίζουν ότι οι Πομάκοι είναι εξισλαμισμένοι και εκσλαβισθέντες γλωσσικώς, απόγονοι ή τα τελευταία υπολείμματα των αρχαίων Θρακών και ότι έχουν φλέβα ελληνική.

Οι Πομάκοι παρατηρείται, ότι δεν ζουν υπό τη σκιά της φυλετικής διάκρισης. Χρησιμοποιούν την ελληνική γλώσσα στις συναλλαγές και την οικογενειακή ζωή τους. Δεν είναι στενά προσκολλημένοι στις μουσουλμανικές θρησκευτικές παραδόσεις (τρώγουν χοιρινό), γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα και εργάζονται στην πόλη συνήθως σε οικοδομικές εργασίες, όπου δείχνουν ιδιαίτερες ικανότητες. Τα σπίτια τους δεν έχουν κανένα χαρακτηριστικό της τουρκικής αρχιτεκτονικής. Κατά μια άλλη όμως άποψη, οι Πομάκοι είναι αυστηρά προσηλωμένοι στο Ισλάμ, μέλη τους επανδρώνουν τις ιερατικές σχολές και η πλειοψηφία των θρησκευτικών λειτουργιών στη Θράκη προέρχονται από αυτούς.

Λαϊκή παράδοση

Οι Πομάκοι τραγουδούν τα δικά τους τραγούδια. Τα δημοτικά τους τραγούδια που είναι βγαλμένα μέσα από την ψυχή τους και μιλούν στην ψυχή τους. Τα στιχουργήσαν και τα μελοποίησαν οι Πομάκοι, λαϊκοί, ανώνυμοι, στιχουργοί και συνθέτες, που η συγκίνησή τους εναρμονιζόταν με τις χαρές και τις λύπες, με τις επιθυμίες και τα ιδανικά των ομοφύλων τους. Αρκετά από τα πομάκικα δημοτικά τραγούδια είναι ιστορικά και παραλλαγές. Πολλά τα τραγούδια του γάμου, τα νανουρίσματα, τα μοιρολόγια, τα τραγούδια της αγάπης.

Τα πομακικά τραγούδια είναι γνωστά κυρίως με τον πρώτο τους στίχο. Δεν έχουν συνήθως ομοιοκαταληξία. Οι στίχοι τους είναι οκτασύλλαβοι, δεκασύλλαβοι κλπ. Τα μέτρα των συλλαβών ποικίλουν. Βρίσκει όμως κανείς περισσότερο σ' αυτά το τροχαϊκό και το ιαμβικό μέτρο. Δεν έχουν συνήθως ρεφρέν. Στο τέλος κάθε

δίστιχου η φωνή σέρνεται χαρακτηριστικά (κορόνα).

Τα πομακικά δημοτικά τραγούδια είναι τραγούδια της παρέας και τα τραγουδούν οι Πομάκοι ατομικά ή ομαδικά. Πολλά όμως είναι και χορευτικά. Τα μουσικά τους όργανα είναι η πιστέλκα (φλογέρα), το σας (ένα είδος μπουζουκιού), και η γκάντα.

Σε πολλά από τα πομακικά τραγούδια, συναντούμε χαρακτηριστικούς συμβολισμούς: Το μαύρο πουλί συμβολίζει το κακό που έγινε ή πρόκειται να γίνει. Ο κούκος είναι μαντατοφόρος ευχάριστων γεγονότων, κάποτε και δυσάρεστων. Τα δέντρα ροδιά, μηλιά, κερασιά, συμβολίζουν όμορφα κορίτσια κ.λ.π .

Η γλώσσα των Πομάκων

Γραπτά μνημεία της γλώσσας των Πομάκων, όπως και της γλώσσας όλων των αρχαίων θρακικών φυλών δεν υπάρχουν. Είναι δηλαδή η γλώσσα ομιλούμενη, αλλά μη γραφόμενη. Όλοι γενικά οι Πομάκοι της ελληνικής ορεινής Ροδόπης μιλούν την πομακική γλώσσα, ένα γλωσσικό ιδίωμα σλαβικό, συγγενικό με τη βουλγαρική γλώσσα (χωρίς οι Πομάκοι να αισθάνονται Βούλγαροι ή Σλάβοι), που διασώζει όμως πολλές ελληνικές λέξεις, ίσως και πολλές θρακικές κι έχει ανάμεσα κι ορισμένες τουρκικές λέξεις, πράγμα που συμβαίνει σε όλες τις γλώσσες των Βαλκανίων, που ζυμώθηκαν αναγκαστικά με την τουρκική γλώσσα, μέσα σε τόσους αιώνες τουρκικής κατάκτησης. Παρατηρείται ότι η πομακική γλώσσα στην ανατολική περιοχή της Δυτικής Θράκης έχει επηρεασθεί από την τουρκική γλώσσα, ενώ αντίθετα στο δυτικό τμήμα της από τη βουλγαρική. Πάμπολλες είναι οι ελληνικές λέξεις – και μάλιστα οι αρχαιοπρεπείς, γεγονός που ενισχύει την άποψη για την αρχαία καταγωγή των Πομάκων και τη συγγένειά τους με τους Έλληνες.

Μέχρι και το τέλος του 20ού αιώνα, που η πομακική γλώσσα ήταν άγραφη, πολλοί άνθρωποι προσπαθούν να την καταγράψουν, με πρωτοπόρο τον Πομάκο Ριτβάν Καραχότζα.

Το 1996 εκδόθηκε από τις εκδόσεις «Αίγειρος» της Θεσσαλονίκης, με τη χορηγία και ηθική συμπαράσταση του Πρ. Εμφιετζόγλου, το τρίτομο έργο για την πομακική γλώσσα που εκπονήθηκε υπό την εποπτεία και την ενεργό συμμετοχή του δασκάλου Πέτρου Θεοχαρίδη. Το έργο περιλαμβάνει ελληνο-πομακικό και πομακο-ελληνικό λεξικό και γραμματική της πομακικής γλώσσας. Γράφτηκαν επίσης, γραμματικές, παραμύθια, εφημερίδες, τραγούδια...

Επισημαίνεται ότι οι ελληνικές λέξεις είναι ουσιαστικά και ρήματα, ώστε δεν

μπορούν να θεωρηθούν απλά δάνεια, δεδομένης της θεμελιώδους σημασίας των ουσιαστικών και ρημάτων σε κάθε γλώσσα. Εξάλλου, μεταξύ Διδυμοτείχου και Ορτακιόι υπήρχαν αποκλειστικά ελληνόφωνοι Πομάκοι γνωστοί με την ονομασία Μάρηδες και Γραβανίτες. Ενδεικτικά παρατίθεται κατάλογος με λέξεις ελληνικών ρημάτων και ουσιαστικών: Ρήματα: αργάσβαμ = εργάζομαι, αρέσβαμ = αρέσκομαι, αρνήσβαμ = αρνούμαι, αφορίσβαμ = αφορίζω, βιάσβαμ = βιάζομαι, βολιάσβαμ = εμβολιάζω, βουλώσβαμ = βουλώνω, ζαπεικάσουβαμ = απεικάζω, ζηλώσβιαμ = ζηλεύω, ζυβγκαρωσβαμ = ζευγαρώνω, ακτοικιάσβαμ = κατοικώ, κερντίσβαμ = κερδίζω, κινήσβαμ = κινώ, λειψούβαμ = λείπω, μαρτυρήσβαμ = μαρτυρώ, μοιάζαμ = μοιάζω, ορίσβαμ = ορίζω, πατάξαμ = πατάσσω, νταπαιντέψαμ = παιδεύω, νταπάψαμ = παύω, στοιβάσβαμ = στοιβάζω τυπώσβαμ = τυπώνω, φτάσβαμ = φθάνω κ.λ.π. Ουσιαστικά: αργκάτ = εργάτης, βλαστάρ = βλαστάρι, γκωνία = γωνία, ντρούμ = δρόμος, έντρο = αδρός, εγκρίστρα = άγκιστρο, κεραμή = κεραμίδι, κλωβία = κλουβί (κλωβός), κουμίν = κάμινος, κρομμύντ = κρομμύδι, παιντεψία = παίδευση, παίπελ = παιπάλη (δηλαδή σκόνη), παναγκύρ = πανηγύρι, παρασπούρ = παρασπόρι, πέλκα = πέλεκυς σκύφαλα = σκύβαλα, στόμνα = στάμνα, σύνορ = σύνορο, φυτάρια = φυτό, χρομούλ = χειρόμυλος, χορό = χορός κ.λ.π. Από έρευνα του Κ. Μητσάκη, διαπιστώθηκε ότι στα Πομάκικα συναντούμε το γνωστό τραγούδι "Γεφύρι της Άρτας". Τραγούδι ευρύτερα γνωστό, με ρίζες πολύ πριν από τη μάχη του Ματζικέρτ (1071), στην Ελλάδα. Οι Πομάκοι απομονωμένοι γεωγραφικά, κοινωνικά και πολιτιστικά, διατήρησαν την πιο αρχαία μορφή του τραγουδιού που συγγενεύει με την παραλλαγή της Καππαδοκίας, όπου αρχικά γεννήθηκε.

Ο εξισλαμισμός των Πομάκων

Από τους Κώδικες της Μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως, προκύπτει ότι τα μέσα του 17ου αιώνα (το 1628 κατά τους Βούλγαρους, κατ'άλλους το 1636 - 1672) οι πρόκριτοι των πομάκων, για λόγους επιβίωσης αποφάσισαν ομαδικό εξισλαμισμό. Το γεγονός αυτό αποδέχονται και οι ιστορικοί, ο Τσέχος Κ. Jerecek και ο Βούλγαρος πρώην πρεσβευτής στην Ελλάδα (ελληνικής καταγωγής από την μητέρα του), πρόεδρος της βουλγαρικής βουλής Ν. Τοδορον. Ειδικότερα, κατά τον προαναφερθέντα Τσέχο ιστορικό, ο εξοπλισμός που άρχισε σταδιακά τον 16ο αιώνα επί Σελίμ Α' (1512 -1520), ολοκληρώθηκε επί Μεχμέτ Δ' (1641 - 1661).

Τότε οι πρόκριτοι των Πομάκων παρουσιάσθηκαν στις αρχές της Φιλιππουπόλεως και γνωστοποίησαν την απόφασή τους να προσχωρήσουν στο ισλάμ. Ο Τούρκος διοικητής φοβήθηκε το σκάνδαλο και τους παρέπεμψε στο Μητροπολίτη

Φιλιππουπόλεως Γαβριήλ (1636 - 1672). Ο τελευταίος προσπάθησε να τους αποτρέψει, αλλά προσέκρουσε στην απόφασή τους να απαλλαγούν από την τουρκική καταπίεση και να εκδικηθούν για την παλαιά βουλγαρική καταδυνάστευσή τους. Κατά την παράδοση των Ελλήνων της Φιλιππουπόλεως, η περιτομή έγινε πανηγυρικά στο παλαιό τζαμί κοντά στο Διοικητήριο. Με την επιστροφή τους στη Ροδόπη εξισλαμίσθηκαν και οι ομόφυλοί τους.

Ο Μέγας Βεζίρης Μεχμέτ Κιοπουρλού κατεδάφισε 218 εκκλησίες και 336 παρεκκλήσια, των οποίων ερείπια ανευρίσκονται σήμερα στα πομακοχώρια. Μόνη η ύπαρξη των ερειπίων αυτών αποδεικνύει ότι οι Πομάκοι ήταν χριστιανοί. Κατά την βουλγαρική παράδοση, οι Τούρκοι, επί Μεχμέτ Κιοπουρλού, απείλησαν τους Πομάκους λέγοντας: “ή γίνεσαι μουσουλμάνος ή σου παίρνω το κεφάλι”. Το 1656 οι δυνάμεις του Μεχμέτ πασά εισέβαλαν στην περιοχή του Τσέπνι. Ο πασάς διέταξε να του φέρουν όλους τους προκρίτους. Τους κατηγόρησε ότι αντιστέκονταν και επαναστατούσαν. Γι αυτό “είναι ανάγκη να σας σκοτώσω ή να δεχθείτε το ισλάμ ” τους είπε. Οι γενίτσαροι περίμεναν έτοιμοι με τα γυμνά τους γιαταγάνια να τους αποκεφαλίσουν. Έτσι, κατά την βουλγαρική παράδοση, εξισλαμίσθηκαν. Παρά τον εξισλαμισμό τους οι Πομάκοι διατήρησαν χριστιανικά έθιμα, μέχρι σήμερα, όπως το σταύρωμα του βρέφους στην κούνια του προτού κοιμηθεί, και της ζύμης αμέσως μετά το ζύμωμα. Το κύριο όνομα Ηλίας είναι διαδεδομένο μεταξύ των Πομάκων του Εχίνου και της Κοτύλης. Κατά τον Τσέχο ιστορικό και γλωσσολόγο του περασμένου αιώνα Λεοπόλδο Γκάιτλερ, ο Άγιος Δημήτριος είναι ο πιο αγαπητός από μηχανής θεός για όλες τις δύσκολες στιγμές. Επαινείται το χρυσό βιβλίο (Ευαγγέλιο), οι σταυροί, η στροφή προς τον χριστιανισμό και η ανέγερση εκκλησιών και μοναστηριών. Όλα αυτά τα εξυμνούν οι μωαμεθανοί Πομάκοι. Επίσης, μέχρι την απελευθέρωσή τους από τα ελληνικά στρατεύματα, πολλοί ήσαν οι κρυπτοχριστιανοί Πομάκοι.

Μνημονεύεται η περίπτωση του κρυπτοχριστιανού Πομάκου Γιουσούφ στο χωριό Κέχρος Ροδόπης που διατηρούσε σε μπαούλο τα ράσα και τις εικόνες του ιερέα παππού του. Σήμερα η Τουρκική προπαγάνδα τους εκβιάζει να προσλαμβάνουν Τουρκικά ονόματα. Οι συνοικισμοί στον Ωραίον Ξάνθης, Τεοτόκα (από το Θεοτόκος) και Σταματέσκο (από το Σταμάτιον), ή ο κεντρικός συνοικισμός στην κοινότητα Κέχρου Ροδόπης που λέγονταν Μαρικόζ (από το Καυδιά της Μαρίας Παναγίας όπου ανάβλυζε αγίασμα) αλλά και πρωτοχριστιανική πίττα με το νόμισμα, αποτελούν σημεία που μαρτυρούν το χριστιανικό παρελθόν των Πομάκων. Μεταξύ των Πομάκων διατηρείται ως παράδοση ότι τον εξισλαμισμό

δεν τον δέχθηκαν νέες του χωριού Πάχνη, και μερικές από αυτές έπεσαν χορεύοντας σε παρακείμενο βάραθρο, πρόδρομοι των Σουλιωτισσών. Η μυστικιστική ισλαμική ζωή δεν ήκμασε στην περιοχή των Πομάκων, ούτε και στην ισλαμική τέχνη ρίζωσε. Η τελετουργική σχέση των Πομάκων με την θρησκεία τους είναι πρωτόγονη. Ίσως για το λόγο αυτό, η προσπάθεια των Βουλγάρων για βίαιο εκχριστιανισμό των Πομάκων το 1920 - 1930 είχε κάποια αποτελέσματα.

Οι προσπάθειες των Πομάκων να ενωθούν με την Ελλάδα

Στις αρχές του 1878, εν όψει του διεξαγόμενου Ρωσοτουρκικού πολέμου, ο υπόδουλος ελληνισμός της Θεσσαλίας, Μακεδονίας, Ηπείρου και Κρήτης οργάνωσε επαναστατικά κινήματα. Οι Πομάκοι, στην ορεινή περιοχή της Ροδόπης, οργάνωσαν και αυτοί επαναστατικό κίνημα κατά της Τουρκίας προσβλέποντας να μεταπέσουν στην ελληνική κυριαρχία παρά στη βουλγαρική. Άλλωστε ουδέποτε έτρεφαν φιλοβουλγαρικά αισθήματα. Απόδειξη περί τούτου αποτελεί το εγγονός ότι οι Πομάκοι συνέπραξαν με τους Τούρκους στην κατάπνιξη της βουλγαρικής επανάστασης του 1875.

Όταν διαπίστωσαν ότι ήταν ανέφικτη η μετάπτωσή τους στην ελληνική κυριαρχία και ότι αντιθέτως η περιοχή τους περιλαμβανόταν στη Μεγάλη Βουλγαρία της συνθήκης του Αγίου Στεφάνου, απέκλεισαν ενόπλιως όλες τις διόδους της Ροδόπης και ίδρυσαν την Αυτόνομη Πομακική Δημοκρατία, η οποία περιελάμβανε 21 χωριά. Στην ενέργεια τους αυτή, οι Πομάκοι υποκινήθηκαν από Ούγγρους και Άγγλους αξιωματικούς που έφθασαν στην περιοχή των Πομάκων μέσω Καβάλας. Και τούτο, διότι τα συμφέροντα της Αυστροουγγαρίας και της Αγγλίας συνέπιπταν στην αποτροπή της επεκτάσεως προς νότο της Ρωσίας. Ανάχωμα στη ρωσική κάθοδο αποτελούσε η Αυτόνομη Πομακική Δημοκρατία.

Οι Πομάκοι της Δράμας, στις 7 Μαρτίου 1878, αδελφοποιήθηκαν (αρχαίο ελληνικό έθιμο) και αποφάσισαν να δράσουν. Εκφράσθηκαν με συμπάθεια προς τα ελληνικά επαναστατικά κινήματα της Ηπείρου, Θεσσαλίας και Μακεδονίας και δήλωσαν ότι "προτιμώσι να τεθώσιν υπό το σκήπτρον του Βασιλέως των Ελλήνων και μείνωσιν ευχαρίστως εις τας εστίας των". Η Πομακική Δημοκρατία διατηρήθηκε μέχρι της προσαρτήσεως της Ανατολικής Ρουμελίας στη Βουλγαρία τον Σεπτέμβριο 1885. Σε προηγούμενο δημοσίευμα (Ακτίνες Φεβρ. 1995, σελ. 51), έγινε μνεία του διαβήματος των μουσουλμάνων βουλευτών (Πομάκων και Τουρκογενών) της Δυτ. Θράκης στη Βουλγαρική Βουλή το 1919, δια του οποίου εξέφραζαν την επιθυμία του μουσουλμανικού πληθυσμού να απαλλαγεί από το βουλγαρικό ζυγό και γι'αυτό ζητούσαν τη Διασυμμαχική κατάληψη της Δυτ. Θράκης. Όπως μαρτυρείται, ο

Πομάκος δικηγόρος - δημοσιογράφος Μεχμέτ Τεφρίκ αφηγήθηκε στον Γάλλο δημοσιογράφο της εποχής εκείνης Λεών Σαβατζιάν (Leon Sauadzian) τα δεινά των Πομάκων υπό τη βουλγαρική κατοχή, που καταχωρήθηκαν στο βιβλίο του "En Trace Occidentale".

Οι Πομάκοι, μαζί με τους άλλους μουσουλμάνους οδηγήθηκαν στο ανωτέρω διάβημα διότι ήθελαν να ενταχθούν στον ελληνικό χώρο και όπως ισχυρίζονταν στο υπόμνημα, της Δυτ. Θράκης είχαν πάντοτε φιλελεύθερες διαθέσεις απέναντι τους και ήσαν μέλη ενός έθνους που συμφωνούσαν μαζί του. Το αίτημα τους αυτό δεν ικανοποιήθηκε τότε πλήρως. Το επανέλαβαν και πάλι μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, με αντιπροσώπους τους στη Διάσκεψη Ειρήνης στο Παρίσι το 1946. Τότε η Ελλάδα ενδιαφερόταν για λόγους ασφαλείας να διαρρυθμιστούν τα ελληνοβουλγαρικά σύνορα. Ο Τύπος και τα ραδιόφωνα της εποχής εκείνης στις ΗΠΑ προέβαλαν το γεγονός.

Ειδικότερα, ο διευθυντής του ραδιοφωνικού σταθμού της Ουάσιγκτον Albert Verner, έλεγε σε μια εκπομπή: "Εν ακόμη πρόβλημα μειονότητας παρουσιάστηκε σήμερα εις Ουάσιγκτον εν τω προσώπω των Πομάκων, οι οποίοι είναι αρχαία ελληνική φυλή, ιστορούμενη από την προ του Μεγάλου Αλεξάνδρου εποχής.... Οι Πομάκοι ποιούνται νύν έκκλησιν προς το Συμβούλιο Ασφαλείας (ΟΗΕ) και προς το Αμερικανικόν επί των Εξωτερικών Υπουργείον και ζητούν την διενέργεια δημοψηφίσματος, ίνα ελευθερωθούν εκ της Βουλγαρίας και απολαύσουν την ελευθερία την οποία απολαμβάνουν οι Πομάκοι της Ελλάδας....". Ο τύπος επίσης έγραφε : "Το παρελθόν Σάββατον εις το ξενοδοχείο Πενσυλβάνια έλαβε χώρα συνέντευξις προς τους αντιπροσώπους του Αμερικανικού και Ελληνικού τύπου εκ μέρους των κ.κ. Χάμηδ Χουσεϊν Βέη, πρώην βουλευτού Ροδόπης, Χακή Σουλεϊμάν Βέη, αποτελούντων από την αντιπροσωπεία των Πομάκων Θράκης. Οι Πομάκοι εξέθεσαν προς τον τύπο τας απόψεις των και τα δίκαια των, ζητούντες την ένωσιν των με την Ελλάδα. Η προσπάθεια των Πομάκων δεν τελεσφόρησε διότι είχε προηγηθεί η διανομή της Ευρώπης μεταξύ των τριών μεγάλων δυνάμεων στη Γιάλτα, τον Φεβρουάριο του 1944.

Η στάση των Πομάκων κατά τη συνθήκη της Λωζάνης

Μετά την Μικρασιατική καταστροφή και την αναγκαστική εγκατάλειψη της Ανατολικής Θράκης, ακολούθησε η Συνθήκη της Λοζάννης της Ελβετίας το 1923. Σε μια κρίσιμη περίοδο των διαπραγματεύσεων τη άνοιξη του 1923, ο ταγματάρχης του τουρκικού στρατού Φουάτ Βέης, κατόπιν συνεννοήσεως με τη βουλγαρική κυβέρνηση, συγκρότησε τουρκοβουλγαρικό θρακικό κομιτάτο, με

σκοπό τη δημιουργία αντιπερισπασμού στα νώτα του ελληνικού στρατού. Βάση των σχετικών επιχειρήσεων θα ήσαν οι Πομάκοι της Βουλγαρίας, που θα σχημάτιζαν συμμορίες και εισήρχοντο στη Δυτική Θράκη. Τα σχέδια του κομιτάτου ματαιώθηκαν, διότι οι Πομάκοι αρνήθηκαν να επιτεθούν κατά της Ελλάδας. Επίσης είναι βεβαιωμένο ότι είχε ασκηθεί πίεση της βουλγαρικής κυβερνήσεως προς τους Πομάκους. Επίσης, ο Φουάτ Βέης περιόδευσε πολλές φορές στα πομακοχώρια, συναντώντας την άρνηση των Πομάκων. Για τη στάση τους αυτή, πολλοί προύχοντες των Πομάκων δολοφονήθηκαν. Η συμπεριφορά αυτή των Πομάκων οφείλεται στο χαρακτήρα τους - δεν είναι ύπουλοι, ούτε καιροσκόποι - που τους διαφοροποιεί από τους Τούρκους και τους Βούλγαρους.

Οι Πομάκοι της Βουλγαρίας

Στη νότια Ανατολική Ρουμελία, σε βάθος 80-100 χιλιομέτρων από τα ελληνοβουλγαρικά σύνορα, συναντάμε Πομάκους, που ανέρχονται σε 100.000 άτομα. Από αυτούς ποσοστό 60% δεν έχουν τουρκική συνείδηση και στις εκλογές του 1991 ψήφισαν στη πλειοψηφία τους χριστιανικά κόμματα, ενώ το κόμμα του Αχμέτ Ντογκάν που χαρακτηρίστηκε "πολιτικός ηγέτης της Οσμανικής Τουρκίας διαπιστευμένος σε βουλγαρικό έδαφος", χρησιμοποίησε ως προπαγανδιστές και Πομάκους από την Ελλάδα. Η Τουρκία είχε αποδουθεί σε εργώδη προσπάθεια εκτουρκισμού των Πομάκων της Βουλγαρίας.

Ο βούλγαρος ιστορικός Γκέντσεβ κατάγγειλε ότι με την ανοχή των βουλγαρικών κομμάτων γίνεται εκτουρκισμός των Πομάκων ώστε σε λίγα χρόνια η Άγκυρα θα θέσει θέμα αυτονομίας της περιοχής της Ροδόπης και στη συνέχεια προσαρτήσεώς της στη Τουρκία. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι οι Πομάκοι στο Σμίλιαν και στην περιοχή Μπλαγκόεβγκραντ, που δεν γνώριζαν ούτε μια λέξη τουρκική, τώρα αναγκάζονται να μαθαίνουν ως μητρική γλώσσα την τουρκική. Η Βουλγαρία, τέλη του 1992, αντιλαμβανόμενη τον τουρκικό κίνδυνο, για να μειώσει τον αριθμό των τουρκογενών Βουλγάρων, χαρακτήρισε τους Πομάκους Βούλγαρους μωαμεθανούς. Η έκθεση της εξεταστικής επιτροπής της βουλγαρικής βουλής το 1992 περιέλαβε συγκλονιστικές μαρτυρίες περί της οργανωμένης επιχειρήσεως εκτουρκισμού των Πομάκων της Βουλγαρίας, εκ μέρους του κόμματος του Αχμέτ Ντογκάν.

Κατά την έκθεση, για τον εκτουρκισμό χρησιμοποιούνται θρησκευτικές πιέσεις εκ μέρους των ισχυρών ιμάμηδων (π.χ. άρνηση ταφής), εξαναγκασμοί για την αλλαγή των ονομάτων σε τουρκοαραβικά, όπως και οικονομικές παροχές (π.χ. άφθονες εξαγγελίες για τουρκικές επενδύσεις και παροχή υποτροφιών για σπουδές).

Τούρκοι απεσταλμένοι διανέμουν το έντυπο “Το νόημα των τελευταίων σφαγών των Τούρκων στις Ροδόπες ” της ένωσης βοήθειας και αλληλεγγύης προς τους Τούρκους της Ροδόπης, με έδρα την Κωνσταντινούπολη, στο οποίο υποστηρίζεται ότι “επι σειρά αιώνων, οι Ροδόπες κατοικούνται από καθαρόαιμους Τούρκους... Οι Τούρκοι Πομάκοι δεν έχουν κανένα δεσμό αίματος ή απογόνων με τους Βούλγαρους...” και συνεπώς “η Τουρκία είναι ο απόλυτος προστάτης και κηδεμόνας των Πομάκων – Τούρκων στις Ροδόπες”. Και η έκθεση καταλήγει: “Πρόκειται περί Βούλγαρων, που εξισλαμίσθηκαν δια της βίας το 1628, ή περί Τούρκων που λησμονήσαν τη γλώσσα τους ως αποτέλεσμα των βουλγαρικών βιαιοτήτων μετά το 1912;”. Ο τότε πρωθυπουργός Λούμπεν Μπέρωφ, στις προγραμματικές του δηλώσεις το Δεκέμβριο του 1992, δήλωσε ότι θα καταβάλλει προσπάθειες αναχαιτίσεως της διαδικασίας εκτουρκισμού. Στις τελευταίες εκλογές κατά τις οποίες πλειοψήφησε το Σοσιαλιστικό Κόμμα (πρώην Κομμουνιστικό), το από αυτό δημιουργηθέν Πομακικό κόμμα απέσπασε το 1% των ψήφων.

Οι Κιζηλμπάσηδες Πομάκοι

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι Κιζηλμπάσηδες Πομάκοι, επειδή η αίρεση τους εμφανίζει κοινά χαρακτηριστικά τόσο προς την χριστιανική πίστη όσο και προς τις αρχαίες μυστηριακές τελετές. Ζουν και δραστηριοποιούνται στην περιοχή Μεγάλου Δερείου – Ρούσσας, όπου υπάρχει αποδεδειγμένη συνέχεια της ανθρώπινης παρουσίας τουλάχιστον από το 1100 π.χ. Αυτό αποδεικνύεται από την βραχογραφία με τα εγχάρακτα σχέδια αλλά και από τους μεγαλιθικούς τάφους ώπου Dolmen , που βρίσκονται στη Ρούσσα.

Πολλοί ερευνητές υποστηρίζουν πως οι Πομάκοι που λέγονται και Αχριάν είναι απόγονοι του αρχαίου Θρακικού φύλου των Αγριάνων. Άλλοι λένε πως οι Κιζηλμπάσηδες έχουν σχέση με τους Ερεθρίνους. Όπως και να έχουν τα πράγματα, οι Κιζηλμπάσηδες χιλιάδες χρόνια κρατούν κλειστά τα στόματά τους σχετικά με τη μυστηριακή λατρεία τους. Σταυρώνουν το ψωμί όταν το κόβουν, κεντάνε σταυρούς στο κάτω μέρος στις κάλτσες τους, πίνουν νερό από τα αγιάσματα και επισκέπτονται χριστιανικά ξωκλήσια, τρώνε χοιρινό και πίνουν οινοπνευματώδη σε αντίθεση με τους ομόθρησκους τους. Η γλώσσα τους είναι σλαβική με πολλές αρχαιοελληνικές λέξεις.

Στην περιοχή του νομού Έβρου, κατοικούν Κιζηλμπάσηδες Πομάκοι. Ονομάζονται έτσι γιατί είναι αιρετικοί μουσουλμάνοι που υποχρεώθηκαν μετά το βίαιο εξισλαμισμό τους να φορούν κόκκινο σκούφο. Η αίρεση αυτή είναι μπεκτασική και

η περιοχή που κατοικούν περιλαμβάνει τα παρακάτω χωριά και οικισμούς: Κόρυμβος, Σιδηρώ, Μικρό και Μεγάλο Δέρειο, Ρούσσα, Άνω και Κάτω Μικράκιο, Κισσός, μεσημέρι και Ουράνια.

Το εορτολόγιο τους σύμφωνα με τον καθηγητή Ευστράτιο Ζεγκίνη, έχει πολλές ομοιότητες με το χριστιανικό και πολλές γιορτές τους συμπίπτουν με το παλιό ημερολόγιο. Την περίοδο των Χριστουγέννων γιορτάζουν το Τζέμ, που περιλαμβάνει εξομολόγηση, οινοποσία και χορό, ενώ κατηγορούνται ότι προβαίνουν σε όργια μετά αυτού

Η ελληνική στάση

Τους Πομάκους, τους απογόνους των αρχαίων Αγριάνων, το ελλαδικό κράτος δεν τους εγκατέλειψε, αλλά τους έστειλε στην αγκαλιά της Τουρκίας, η οποία θεωρεί ότι είναι προστάτης των μουσουλμάνων.

Το 1954 η ελληνική Κυβέρνηση υποχρέωσε όλα τα μουσουλμανικά σχολεία να ονομάζονται τουρκικά για να πετύχει διάκριση από τα αντίστοιχα μουσουλμανικά της Βουλγαρίας.

Το 1955 δόθηκε εντολή στον επιθεωρητή μουσουλμανικών σχολείων να οργανώσει συνέδρια Πομάκων δασκάλων για την εισαγωγή του λατινικού αλφαβήτου, δηλαδή της τουρκικής γλώσσας αφού οι Νεότουρκοι έχουν υιοθετήσει το λατινικό αλφάβητο.

Η εισαγωγή του λατινικού αλφάβητου και της τουρκικής γλώσσας στα σχολεία των Πομάκων ολοκληρώθηκε το 1973.

Το 1995, βάσει τουρκοελληνικής συμφωνίας διετάχθη από την ελληνική κυβέρνηση ο επιθεωρητής μουσουλμανικών σχολείων Δυτ. Θράκης και συγκάλεσε τοπικά συνέδρια Πομάκων δασκάλων με σκοπό να τους συστήσει όπως εγκαταλείψουν την αραβική (παλαιοτουρκική) γραφή και να χρησιμοποιούν τη λατινική. Επίσης, το Σεπτέμβριο 1973, επισκέφθηκε τη Δυτ. Θράκη ο τότε πρέσβης της Τουρκίας στην Ελλάδα, Γκιουρούν, με αποτέλεσμα την επιβολή της λατινικής γραφής στους μωαμεθανούς Πομάκους.

Μέχρι το 1996 δεν ήταν ελεύθερη η πρόσβαση για τα πομακοχώρια και για να πας από την πόλη της Ξάνθης στα Πομακοχώρια έπρεπε να περάσεις πρώτα από την περιβόητη «μπάρα» (φυλάκιο για έλεγχο χαρτιών και άδειας από την Αστυνομική Διεύθυνση Ξάνθης). Δηλαδή συνοριακός έλεγχος μέσα στην Ελλάδα...

Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να χαρίζουμε ολόκληρη τη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης με τη φυλετική, γλωσσική και τη θρησκευτική της ανομοιογένεια στους σουλτάνους του νεοτουρκικού επεκτατισμού.

Οι Πομάκοι έτειναν δυστυχώς μέχρι τις τελευταίες δεκαετίες να διαμορφώνουν τουρκική συνείδηση. Επρόκειτο για ένα είδος γενοκτονίας, γιατί τα δικά μας λάθη στέλνουν το λαό των Πομάκων κατευθείαν στο στόμα του νεοτουρκικού εθνικισμού καθώς ευρίσκοντο στο στόχαστρο της Τουρκικής προπαγάνδας.

Στη Θράκη οι πράκτορες της Τουρκίας έχουν εκμεταλλευτεί τις δικές μας παραλείψεις και έχουν επιβάλει ένα ιδιότυπο καθεστώς ομηρίας στους μουσουλμανικούς πληθυσμούς. Έχουμε φθάσει στο σημείο να χαρίζουμε στο νεοτουρκικό καθεστώς μία ανομοιογενή από κάθε άποψη μουσουλμανική κοινότητα, η οποία αποτελείται από τρεις ομάδες, τους «τουρκογενείς», τους Πομάκους και τους Αθίγγανους. Μουσουλμάνοι κατευθυνόμενοι από τον Επιτήδειο Ουδέτερο, προσπαθούν να επιβάλλουν στους Πομάκους να μην μιλούν την μητρική τους γλώσσα. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα σημειώνεται το γεγονός ότι στις 15 Νοεμβρίου 1989, σε συγκέντρωση γονέων και κηδεμόνων του Σχολείου του Εχίνου και σε συνεργασία με την σχολική εφορία, συζητήθηκε η ανάγκη να ομιλούν οι μουσουλμανόπαιδες της περιοχής την τουρκική και όχι την πομακική στους δημόσιους χώρους. Σκοπός της Τουρκίας ήταν και είναι να εξαφανισθεί η πομακική και να κυριαρχήσει η τουρκική στους μουσουλμάνους.

Κλείνοντας, θεωρούμε υποχρέωσή μας να αναδημοσιεύσουμε και μια ανοικτή επιστολή ενός Πομάκου:

7 Φεβρουαρίου 2008

*Με την επιστολή μου που ακολουθεί θέλω να σάς γράψω με τον πιο αληθινό τρόπο τις απόψεις μου σχετικά με την **μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης**.*

Ζώντας στον νομό Ξάνθης, παρακολουθώ με λύπη τις τελευταίες εξελίξεις και τα παιχνίδια που παίζονται σε βάρος μας από κάποιους που θέλουν να

που ότι όλοι οι μουσουλμάνοι στη Θράκη είναι Τούρκοι. Αυτό είναι μεγάλο ψέμμα. Εγώ και η οικογένειά μας είμαστε **Πομάκοι** και είμαστε περήφανοι γι' αυτό. Δεν ενοχλούμε κανέναν, ζούμε μια ήσυχη ζωή και δεν θέλουμε κανέναν να προσπαθεί να μας ισοπεδώσει. Μιλάμε την δική μας γλώσσα, έχουμε τη δικιά μας κουλτούρα και κάποιοι προσπαθούν να την εξαφανίσουν, λέγοντας ότι η λέξη «Πομάκος» είναι βρισιά, ενώ εμείς δεν ντρεπόμαστε που είμαστε Πομάκοι.

Αρχίζω με το ζήτημα του **ψευτομουφτή**. Όποιος ήταν στις δήθεν εκλογές στις 1 Ιανουαρίου, θα κατάλαβε τι είδους εκλογές και δημοκρατία θέλουν αυτοί που ξεσηκώνουν τον κόσμο για το τίποτε. Ό,τι ήθελε έκανε, ό,τι ήθελαν σημείωναν τα τσιράκια του κυκλώματος και κανέναν δεν ρωτούσαν. Μετά βγήκαν και είπαν αυτά που είχαν από τα πριν έτοιμα. Σκέτη κοροϊδία. Τα πολιτικά παιχνίδια του τουρκικού Προξενείου αλλά και οποιουδήποτε άλλου δεν τα θέλουμε στην πλάτη μας. Δεν καταλαβαίνω, τι σχέση έχει η προσευχή στο τέμενος με τις ελληνοτουρκικές σχέσεις; Πού αλλού συμβαίνουν τέτοια πράγματα; Στην Τουρκία γίνονται; Στην Αραβία; Πουθενά δεν γίνονται, μόνο εδώ που βρήκαν και κάνουν...

Δύο λόγια για τη μητρική μας γλώσσα. Η γλώσσα των κατοίκων της ορεινής Ξάνθης είναι η **πομάκιη**. Φαίνεται να είναι **σλάβικη γλώσσα, κοντινή με τη βουλγάρικη, με λέξεις μέσα της ελληνικές και τούρκικες**. Μέχρι πριν λίγο ήταν άγραφη αλλά εδώ και 10 περίπου χρόνια πολλοί άνθρωποι που δεν ντρέπονται για την καταγωγή τους προσπαθούν να την καταγράψουν, με πρώτον και καλύτερο τον **Ριτβάν Καραχότζα**. Γράφτηκαν λεξικά, γραμματικές, παραμύθια, εφημερίδες, τραγούδια... Κάπου δεν πρέπει και το κράτος να βοηθήσει αυτήν την προσπάθεια; Γιατί να μην έχει το κρατικό ραδιόφωνο στο τοπικό του πρόγραμμα μερικά δικά μας τραγούδια, κάποιες ειδήσεις στη γλώσσα μας όπως έχει και στα τούρκικα;

Σχετικά με την εκπαίδευση, υπάρχουν πολλά προβλήματα. Νηπιαγωγεία ελάχιστα έγιναν, όλα τα τελευταία χρόνια. **Τα δημοτικά σχολεία όλα είναι μειονοτικά, και τα μισά μαθήματα γίνονται στα τούρκικα, τα μισά στα ελληνικά. Ζητήσαμε να γίνονται μερικά ακόμη στα ελληνικά, γιατί μετά πάνε τα παιδιά μας στα ελληνικά γυμνάσια και δεν ξέρουν βασικά πράγματα. Μάς το αρνήθηκαν χωρίς άλλη κουβέντα, είναι λέει οι συμφωνίες με την Τουρκία. Και μέχρι τότε θα μας μαθαίνουν**

τούρκικα στα σχολεία μας; Δεν υπέγραψε η Ελλάδα στη Συνθήκη της Λωζάνης ότι θα διδάσκει την μητρική γλώσσα των παιδιών των μουσουλμάνων; Εμείς λέμε ότι κι αν δεν μπορεί να το κάνει αυτό, ας διδάσκει ελληνικά, είναι τόσο φοβερό αυτό; Θέλουμε δημόσια σχολεία στα χωριά μας, μάλιστα με τους συγχωριανούς μου το ζητήσαμε με έγγραφο στη Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και οι υπάλληλοι δεν πίστευαν στα μάτια τους. Ακόμα απάντηση δεν πήραμε. **Σχολείο ελληνικό ζητάμε, όχι τίποτε παράνομο, τι θα γίνει, δεν είναι Ελλάδα εδώ;** Όπως μπορεί ένας μουσουλμάνος της πόλης να στείλει το παιδί του σε μειονοτικό ή σε δημόσιο σχολείο, έτσι θέλουμε κι εμείς να μπορούμε να διαλέξουμε. Τίποτε παραπάνω.

Στην οικονομία τα πράγματα είναι δύσκολα. Μπορεί έτσι να είναι και σε όλη την Ελλάδα, ή σε όλα τα χωριά σαν τα δικά μας, δεν ξέρω. Αυτό που ξέρω είναι ότι ο κόπος μας δεν πληρώνεται, ότι οι έμποροι του καπνού κάνουν ό,τι θέλουν, κι ότι κανένας δεν ξέρει τι θα γίνει σε λίγα χρόνια. Ευτυχώς η οικοδομή ακόμη δίνει μεροκάματα αλλά ούτε σίγουρη είναι ούτε και κανένας από μας ονειρεύεται το παιδί του μεθαύριο στη δουλειά αυτή. Τόσος νέος κόσμος έφυγε από τα χωριά μας για Γερμανία, Ολλανδία, δεν έφυγε επειδή καλοπερνούσε, για μία δουλειά έφυγε.

Θέλω κλείνοντας να πω δυό λόγια και για το ζήτημα των Πομάκων και των Τσιγγάνων. Όποιος θέλει ας λέει ότι είναι Τούρκος, Πομάκος, Τσιγγάνος... Ποιό είναι το πρόβλημά τους; Εμείς δεν πήραμε ποτέ τούρκικα σαλβάρια να πούμε ότι είναι πομάκικα. Ούτε τραγούδια, ούτε συνταγές μαγειρικής, ούτε πανηγύρια... Αυτοί γιατί το κάνουν; Μήπως γιατί δεν έχουν τίποτε; Κι είναι λόγος αυτός να κλέβουν τα δικά μας; Πρέπει όλοι, και οι φανατικοί και οι πληρωμένοι ακόμα, να μάθουν να σέβονται τους άλλους.

Ιρφάν Μεχμεταλή,

Μάνταινα Ξάνθης

Παραπομπή: Πομακική εφημερίδα «Ζαγάλιστα».

mitnet.gr | alistrati-makedonia.de | mani.org.gr | alex.eled.duth.gr |
egolpio.wordpress.com | wake-up.gr